

Per Øverland: Historieglimt 269 - Grundtvigs gate på Voldsminde

Grundtvigs gate går fra Mellomveien til Lademoen kirkeallé. Den går parallelt med Thomas von Westens gate. Laugsand velferdssenter ligger mellom de to gatene. Ved Laugsand i parken ut mot Grundtvigs gate står statuen av Ladejarlen. Den er flyttet hit fra Ladejarlen apotek som Aasmund Laugsand eide og drev i mange år. Han bekostet statuen. Grundtvigs gate er en kort gate med få husnummer. Går vi fra Mellomveien finner vi moderne

Over: Grundtvigs gate fra Mellomveien, september 2019. Foto: Bjørn Lien.

murhus
på
venstre
side og på
høyre side
eldre hus
av tre
eller mur.
Gata har
gamle og
velholdte
hus.
Personen
eller
komitéen

som har foreslått navnene på de to gatene som støter sammen i 90 graders vinkel på gamle Voldsminde, nemlig Grundtvigs og Gisle Johnsons gater, må ha hatt «en rev bak øret» siden disse to mennene stod bak den store motsetningen i norsk kirkeliv på 1800-tallet mellom Grundtvigianismen og Indremisjonen! Gatnavnet kom i 1915. Postadressen og gatenettet på Gamle Voldsminde var tidligere Voldsminde(s Hovedgade) og Voldsmindes første og anden Tvergade.

Selv om gata er kort og uanselig, har den navn etter en ruvende historisk personlighet. Grundtvig (1783-1872) regnes i Danmark for å være den mest fremtredende personlighet på 1800-tallet ved siden av filosofen Kierkegaard. Nikolai Frederik Severin Grundtvig får i danske biografiske leksika en rekke yrkesbetegnelser: Dikter, filosof, folkeopplyser, forfatter, historiker, politiker, pedagog, prest, salmedikter og teolog. Oppregningen forteller at vi har for oss en mangfoldig begavelse og aktiv samfunnsborger. Han var prestesønn fra Sjælland. Faren var sogneprest i Udby da sønnen ble født 8. september 1783. Bare ni år gammel ble han sendt til en prest i Midt-Jylland for å bli forberedt til opptak ved Aarhus katedralskole. Ved katedralskolen var han elev fra 1798 til 1800. Han gjorde seg mange tanker om undervisningen som han fikk erfare ved datidens gymnas. Han dro så til Københavns universitet der han tok teologiske embetseksamen i 1803.

Det var ikke noe i veien med hans begavelse og iver i studiene! I hans siste studieår holdt hans ti år eldre fetter, Henrich Steffens, en forelesningsserie ved universitetet. Den vakte stor oppmerksomhet og er senere kalt den nordiske romantikkens fødselstime. Blant andre fikk serien avgjørende betydning for den kjente danske dikteren Adam Öhlenschläger. Steffens fornærmet kronprinsen, og fikk ikke et professorat i København, men ble senere professor i mineralogi i Breslau og i Berlin. Også for Grundtvig fikk Steffens stor betydning. Her har vi for lite plass til å skildre hans spennende utvikling og innsats på ulike områder. Han var huslærer på herregården Egeløkke på Langeland 1805-1808, der han forelsket seg i husfruen, den vakre, unge Constance Stensen-Leth, og begynte å skrive inspirert av romantikkens idealer. Han vendte tilbake til hovedstaden som lærer ved et privat gymnas og gav ut flere store litterære verk. I 1810 bad faren ham komme til Udby som hans personellkapellan. Derved var hans livsløp lagt. Han forble prest til han døde i 1872, 88 år gammel. Det var hans hovedkall. Hans livsløp kan kort summeres slik: Med to lange avbrudd i 1813-1821 og 1826-1839 da han viet seg til litterære sysler, var det prest han var og ville være. Hans litterære innsats var både omfattende og interessant, ikke minst ved det han skrev om nordisk mytologi, men det må vi hoppe over. Et verk må vi nevne. Da fornuftsteologien gjorde seg gjeldende i København i 1825 ved professor H. N. Clausen, sendte Grundtvig ut skriftet *Kirkens Gienmæle*, et voldsomt stridsskrift der han holdt fast på den opprinnelige kristendom og der han utformet sin

kirkelig anskuelse. Clausen anmeldte Grundtvig og fikk ham dømt for injurier! Grundtvig ble stående utenfor presteembetet i 13 år, men som en leder for bibeltro kristendom og som mange lyttet til.

Også for Norge fikk Grundtvig stor betydning. For mange i Norge har Grundtvig betydd mye som salmedikter. Mange er glad i å synge hans salmer. Den nye norske salmeboka av 2013 har 32 av hans salmer. De har stor spredning i emner og er derfor spredt ut over hele kirkeåret. I adventstida finner vi nummer 10: «*Blomstre som en rosengård skal de øde vanger*». Julen har to nummer. Nummer 44 er: «*Det kimer nå til julefest*». Nummer 90 er: «*Deilig er den himmel blå*», som faller i Åpenbaringstiden. I påsketiden er det fem Grundtvig-salmer. De er ikke de minst brukte. Særlig kjent er nummer 196: «*Påskemorgen slukker sorgen!*» Til pinse finner vi numrene 229, 230, 231, 232 og 233. Slik kunne vi fortsette hele kirkeåret gjennom.

Folkehøgskolebevegelsen er et annet minne om Grundtvig. Han undfanget ideen og tok initiativ til å reise den første folkehøgskolen i Rødding i Sønder-Jylland i 1844 og snart kom flere. Folkehøgskolen skulle være et alternativ til den gamle latinskolen, puggeskolen, som Grundtvig kalte «den sorte skole». Folkehøgskolen var eksamensfri. De estetiske, praktiske og teoretiske fag skulle tilegnes ved samtale mellom elever og lærere. Idéen spredte seg. Norge fikk sin første skole, Sagatun, ved Hamar i 1864. Norge har i dag 80 folkehøgskoler, 32 kristne og 48 frilynte, drevet av ulike organisasjoner. Sverige fikk sin første i 1868 og har i dag 148 folkehøgskoler. Halvparten er drevet av fylkene, og halvparten av ulike organisasjoner. Grundtvigs idé har skapt en livskraftig skoletype som fremdeles har livets rett.

I norsk kristenliv kom en åndsretning til å stå i motsetningsforhold til indremisjonen. Den ble kalt grundtvigianismen. Disse to åndsretningene kom til å få ulik form. Indremisjonen formet seg som en godt utbygd organisasjon med lokallag, kretsforeninger og landsorganisasjon. Den engasjerte særlig legpredikanter og vanlige folk i by og bygd. Grundtvigianismen preget mange lærere og prester som fikk sympati med Grundtvigs tanker. Folkehøgskolene ble sentrer for bevegelsen. Dessuten ble mange prester «grundtvigianere». Mange av dem ble påvirket av presten W. A. Wexels i Vår Frelser kirke i Kristiania, der han var hele sitt yrkesaktive liv.

